

5. Knapp M. L. Nonverbal Communication in Human Interaction. / Knapp M. L., Hall J. A. – Wadsworth : Thomas Learning, 2007. – 234 p.
6. Mehrabian A. Silent messages: Implicit communication of emotions and attitudes / Mehrabian A. – [2nd ed.]. – Belmont : Wadsworth, 1981. – 189 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ярослав Паньковський – аспірант кафедри англійської мови та літератури Запорізького національного університету
Наукові інтереси: методика викладання другої іноземної мови, діалог культур, невербальне спілкування.

**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ ІНШОМОВНОГО
МОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ / ТЛУМАЧІВ**

Олександра ПОПОВА (Одеса, Україна)

У статті розглядається проблема навчання майбутніх перекладачів аудіювання гендерно-маркованого діалогічного мовлення. Проаналізовано значущість просодичного оформлення мовлення чоловіків і жінок та інших паралінгвістичних засобів. Наведені приклади вправ, спрямованих на формування навичок аудіювання та адекватного розуміння семантичних відмінностей мовлення чоловіків і жінок.

This paper deals with the problem of future translators'/interpreters' training in listening comprehension of gender-marked dialogues. Significance of male and female utterance prosody and paralinguistic means aimed at conveying additional connotation have been analyzed. A number of exercises meant for forming listening comprehension skills while dealing with "male" and "female" dialogues have been presented.

Проблема навчання як майбутніх учителів англійської мови, так і майбутніх перекладачів сприйняття на слух гендерних відмінностей, що виражені просодичними засобами, є актуальною на сучасному етапі розвитку лінгводидактики.

Підтвердженням даного тезису є той факт, що протягом останніх років розробкою методик з навчання аудіювання як одного з найважливіших видів мовленнєвої діяльності займалися багато відомих учених вітчизняної лінгводидактичної школи: О. Б. Бігич, Р. Ю. Мартинова, И. С. Мельник, С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Тарнопольський та інші. Під навичкою аудіювання методисти розуміють автоматизовані механізми розуміння мовлення на слух, які сформовані в результаті багаторазового виконання стереотипних вправ у мовленнєвому процесі.

В сучасній методиці особливий акцент приділяється вивченню цього складного мовленнєво-розумового процесу, в ході якого ті, що навчаються, повинні вмти не тільки розпізнавати звукову інформацію на іноземній мові, розуміти її, але й усвідомити «послання». Однак навчання розпізнавати семантику гендерно-маркірованого мовлення, що звучить, не приділяється достатньої уваги в наступний час. Саме тому метою цієї роботи є виявлення теоретичних та практичних передумов підготовки майбутніх перекладачів до розпізнання на слух іншомовного гендерно-маркірованого мовлення та його адекватного тлумачення.

Реалізації мети, що була поставлена, служитиме вирішення наступних завдань:

1. Визначити методичні проблеми навчання майбутніх перекладачів аудіювання іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення.
2. Виявити роль фонетичних паралінгвістичних засобів в процесі сприйняття гендерно-маркірованого діалогічного мовлення
3. Проаналізувати типи вправ, що спрямовані на розвиток навичок розпізнання на слух іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення у майбутніх перекладачів.

Матеріалом дослідження є одно- та двохстатні діалогі на англійській мові, в яких комуніканти мають різний соціальний статус і, отож, використовують різноманітні засоби ведення розмови, які обумовлені рівноправ'ям, домінуванням, підпорядкуванням їхніх відношень.

Теоретичну базу дослідження складають роботи Т. М. Корольової, Т. О. Бровченко, О. Б. Тарнопольського, Швейцера, І. В. Корунця та інших учених.

Під час підготовки майбутніх перекладачів слід враховувати той факт, що існує визначене відрізнєння понять «перекладач» і «тлумач» (в англійській мові “translator” та “interpreter”, в російській мові «переводчик» та «интерпретатор»). Ціллю перекладача є донесення достовірної інформації першоджерела (дискурсу / тексту в писемній або усній

формі) до слухача або читача. Інтерпретатори (як «різновидність» перекладача) передають основну інформацію, яку вони отримали з першоджерела / прочитали в першоджерелі, допускаючи при цьому незначні видозміни. Розрізняють фахи перекладача як людини чи машини, що передає значення / зміст мовних одиниць мови-джерела в писемній формі, і тлумача, який передає / відтворює значення мовних одиниць усним мовленням – дискурсивно [2: 101].

Режим роботи перекладачів, незалежно від специфіки їхньої роботи, різноманітний та передбачає наявність сформованих лінгвістичних і країнознавчих навичок рідної та іноземної мов, широкого кругозору, компетенції в галузі, в якій він працює та інші. Немаловажну роль в роботі перекладача / тлумача виконують його особисті риси характеру та зацікавленість самою роботою. Розвиток вище згаданих навичок, що визначають рівень компетентності перекладача / тлумача, є одним з завдань нашої системи підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів.

Просодичне оформлення дискурсу має свою семантику, воно визначає модальність висловлювань комунікантів у взаємозв'язку з обраними ними лексико-граматичними й синтаксичними засобами. Виразити ставлення мовця людини до змісту висловлювання є одне із завдань, які реалізуються засобом емоційно-оцінювальної функції інтонації: *Expressing the speaker's attitude towards the content of the utterance is one of the tasks which are realized by the attitudinal function (subjective) of intonation* [1: 251-252]. У такому виді мовленнєвої діяльності як діалог найбільш яскраво та швидко виявляє себе реакція співрозмовників на отриману інформацію, оскільки діалог несе характер спонтанності мовлення, де вираження емоцій (позитивних чи негативних), відношення до інформації, яку обговорюють, та подача адекватної інформації на запит співрозмовника заздалегідь не плануються. Саме тому дослідження усного діалогічного мовлення викликає інтерес в сучасній науці в галузі підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів до сприйняття на слух іншого мовлення гендерно-маркірованого усного мовлення.

Основною одиницею діалогічного мовлення є діалогічна єдність – сукупність двох сусідніх реплік, що зв'язані ситуативно, а базовою одиницею є репліка. Оскільки учасники діалогу обмінюються один з одним інформацією, для живого мовлення є характерним використання еліпсів, кліше, скорочених граматичних форм, лексичних скорочень, аббревіатур, що є недопустимим для монологічного мовлення. Репліка одного партнера залежить від мовленнєвої поведінки іншого партнера.

Сприйняття інформації – складний психофізіологічний процес, який диктує спрямованість подальшої поведінки співрозмовників. Переробка інформації потребує комплексних зусиль: її осмислювання, реакція на «подразника», виробка подальшої стратегії ведення діалогу, індивідуального відношення до неї. Для початку діалогу потребується внутрішній стимул, а для його продовження необхідні як зовнішні (якщо висловлювання є реакцією на репліку співрозмовника), також і внутрішні (коли один з учасників діалогу висловлює думку, незв'язану з висловлюванням співрозмовника, виражає протилежну точку зору, нав'язує свій погляд та інше) стимули. Саме тому перекладачі / тлумачі мають бути підготовленими до такого виду діяльності у своїй сфері.

Перекладачі / тлумачі втягнуті у всі без винятку галузях життєдіяльності: економічної, політичної, наукової, ділової (бізнес), побутової, в сфері обслуговування, торгівлі і т.д., де жінки поряд з чоловіками займають головні посади та приймають активну участь у розвитку сучасного суспільства. Вони вступають в діалоги з чоловіками у формальних і неформальних ситуаціях з ціллю розрішення складених проблем. Існують визначені стандарти спілкування в залежності від характеру ситуації, як в офіційно-діловій, так і в побутової. Крім лексико-граматичних і синтаксичних особливостей того чи іншого стилю спілкування існують також норми просодичного оформлення висловлювань (незалежно від статі комунікантів) з урахуванням вираження допустимого ступня емоційності. Завданням перекладача / тлумача є не тільки достовірна передача інформації, але й дотримання до відповідної комунікативної поведінки у цілому, яке передбачає компетентність в професійній галузі та володіння навичками аудіювання з метою досягнення адекватного розуміння ним інформації, яку він перекладає.

Під час підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів (серед яких можна виділити такі типи кваліфікованих перекладачів: послідовний тлумач / consecutive interpreter, гід-тлумач / guide-interpreter, тлумач-нашіптувач / whispering interpretation, тлумач-синхроніст / simultaneous interpretation) до роботи з усним діалогічним мовленням слід вирішити ряд методичних проблем з їх навчання дотриматися до наступних етапів професійної діяльності:

1. Попереднє ознайомлення із тематикою розмови людей, мовлення яких ім. перекладатиме, особливостями стилю, характером лексичного матеріалу, термінологією дискурсу в рідній та іноземній мовах. З вищезгаданих фахів перекладачів / тлумачів тільки послідовний тлумач може зупинити джерело інформації, яку він слухає, що дає йому змогу «зібратися з думками» та передати цю інформацію в належному просодичному оформленні.

2. Аналіз фоностилістичних особливостей просодичного оформлення усного діалогічного мовлення (дозволена гучність, діапазон звучання, темп, розстановку пауз, ритм висловлювань, термінальні тони, передядерні зразки та акцентуація висловлювань), включаючи сегментацію та тембральні маркіровки, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах. Даний аналіз є можливим, якщо у перекладачів сформовані навички аудіювання.

3. Виявлення дистинктивних особливостей чоловічого та жіночого усного діалогічного мовлення, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах. Такого типу виявлення дистинктивних особливостей є можливим, якщо у перекладачів сформовані навички аудіювання.

4. Вибір стратегії комунікативної поведінки.

Базою для розвитку навичок аудіювання гендерно-маркованого мовлення є одно- та двохгендерні діалоги різноманітних типів, що складаються з декількох фраз і побудовані на комбінації декількох формул і штампів (в виді писемного тексту та для сприйняття на слух; тільки для сприйняття на слух без писемної опори), які відображують типові особливості усного чоловічого та жіночого мовлення на рівні лексики, граматики і фонетики. Комуниканти мають різноманітний соціальний статус, а їхнє спілкування має формальний та неформальний характер.

Під час розробки системи вправ, спрямованих на формування і розвиток навичок сприйняття на слух усного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення, слід приділити увагу паралінгвістичному аспекту. Використання комуникантами посвистування, чмокання, немовних фонацій, удаваного покашлювання і т.д. здійснюється з визначеною метою. Перекладач / тлумач повинен володіти вміннями декодування «чоловічих», «жіночих» та гендерно-нейтральних немовних звуків і шумів типу *hm, mm, uhu, aha* і т.д.

Відповідно теорії О. Б. Тарнопольського роботу з аудіюванням доцільно починати з підготовчих вправ, тому що вони розвивають операційний аспект аудіювання як виду мовленнєвої діяльності. Такі вправи знімають фонетичні, лексичні і граматичні труднощі аудіювання [4: 155]. Саме тому, виконуючи такого плану вправи, у студентів-майбутніх перекладачів / тлумачів з'являється можливість проаналізувати технічну сторону оформлення гендерно-маркірованого мовлення.

Запропоновані нижче види вправ дозволяють виявити відмінності між «чоловічим» та «жіночим» мовленням, визначити соціальний статус різностатних комуникантів та стиль комунікації на рівні лексики, граматики та фонетики за допомогою слухового сприйняття дискурсу.

Приклад 1. Listen to the dialogue between two women / men. Underline the words you consider to be typical of the business style (the words referring to the neutral vocabulary, specialized terminology)

Приклад 2. Listen to the Dialogues once again. Define:

- social state of the communicants (subordination / dominance / equality);
- style of communication (formal / informal). What makes you think so? Make groups of four and discuss: What linguistic means do the women- and men-communicants use to display their attitude to the information being discussed at the level of:

- vocabulary;
- grammar;
- phonetics;
- interaction of vocabulary, grammar, phonetics? Give your proofs.

Наступні вправи сприяють розвитку навичок визначення на слух діалогічного мовлення чоловіків і жінок, що звучить, характеру та тривалості пауз, які є типовими для жіночого та чоловічого усного мовлення, їхньої конотації.

Приклад 3. Listen to Dialogue A. Let your partner listen to Dialogue B.

a) Mark the sentence stress. Delimitate the dialogues splitting the texts into coordinated blocks – dialogical units – phrases – sense groups.

Who makes more pauses: men or women? Compare your data with those of your partner's. Discuss with him / her the following questions: Does the length of the pauses made by the women- and men-speakers differ at the delimitation boundaries?

b) Listen to the Dialogues (A and B) again. Identify the character of pauses (pauses of hesitation, emphatic pauses; silent pauses, vocalized pauses). What type of pauses prevails in male and female speech? What is it conditioned by?

While listening to the dialogues fill in the table giving qualitative and quantitative characteristics of the pauses.

Приклад 4. Listen to the dialogues one after another.

a) Transcribe and intone them.

b) Do you observe any narrowing / widening of the pitch range of the phonopassages? Does the pitch range exhibit a middle pattern?

c) Fill in the table:

<i>attitudes</i>	<i>males</i>			<i>females</i>		
	calm	upset	concerned	calm	upset	concerned
<i>pitch range</i>						
wide						
medium / normal						
narrow						

d) Name the terminal tones used in final and non-final tone groups. Reflect your data in the table:

<i>Tone groups position</i>	<i>males</i>		<i>females</i>	
	final	non-final	final	non-final
<i>character of the terminal tone</i>				
falling				
rising				
level				
falling-rising				
rising-falling				

Do the men and women use the same terminal tones? Are there any terminal tones used emphatically in the dialogues? Who is it typical of: men or women? Discuss your point of view in small groups.

f) What types of heads prevail in the men's and women's business discourse:

- Stepping;
- Sliding;
- Scandent;
- Monotonous?

What types of heads are typical of males / females in the business discourse? Are there any coincidences in their use of heads? What is it conditioned by? Give your arguments.

Однак для навчання майбутніх перекладачів / тлумачів сприйняття на слух діалогічного гендерно-маркованого мовлення з метою розвитку вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності треба використати діяльнісні вправи, де на основі почутого ті, що навчаються, придумують початок і завершення діалогу, складають аналогічні діалоги, записують своє читання на плівку і т.д.

Приклад 1 а) Read the dialogues with your partner preserving all prosodic features typical of male and female presentation in the business discourse.

b) Record your reading of the dialogue.

c) Listen to the taped dialogues; try to be objective making the judgment about the quality of your reading. In case of need record the text once again.

d) Role-play the dialogues adding the beginning and the end to them.

Приклад 2 а) Choose a topic from the business discourse you would like to discuss with your group-mate. Make up dialogues between men and women (social state: equality).

b) Transcribe and intone them.

c) Read the dialogues in pairs and record your presentation.

d) Let your group-mates listen to it and comment on the linguistic means used by you in order to reveal gender differences in oral dialogical business speech.

Вправи, спрямовані на розвиток навичок аудіювання іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення, можуть носити комунікативний і некомунікативний характер.

Таким чином, сьогодні під час навчання майбутніх перекладачів / тлумачів аудіювання іншомовного гендерно-маркірованого діалогічного мовлення слід вирішити ряд методичних проблем:

1. Ознайомити майбутніх перекладачів / тлумачів з особливостями сприйняття на слух стилів спілкування.

2. Скласти систему вправ, спрямованих на навчання майбутніх перекладачів / тлумачів слухового аналізу фоностилістичних особливостей просодичного оформлення усного діалогічного мовлення (дозволена гучність, діапазон звучання, темп, розстановку пауз, ритм висловлювань, термінальні тони, передядерні зразки та акцентуація висловлювань), включаючи сегментацію та тембральні маркіровки, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах.

3. Розробити таку методику, яка сприятиме розвитку у майбутніх перекладачів / тлумачів навичок виявлення дистинктивних особливостей чоловічого та жіночого усного діалогічного мовлення, що є характерними для того чи іншого дискурсу в рідній та іноземній мовах, під час слухового сприйняття мовлення.

4. Навчити майбутніх перекладачів / тлумачів обирати адекватну стратегію комунікативної поведінки на базі слухового аналізу просодичного оформлення гендерно-маркірованого діалогічного мовлення, реалізація якого можлива, якщо у перекладачів / тлумачів сформовані навички аудіювання «чоловічого» та «жіночого» усного діалогічного мовлення.

Паралінгвістичні особливості мовлення, що звучить, можуть бути гендерно-маркірованими та гендерно-нейтральними і надавати додаткову конотацію висловлюванням.

Запропоновані види вправ з системи вправ, що розроблюється нами, відносно підготовки майбутніх перекладачів / тлумачів до розпізнання на слух гендерних відмінностей засобами просодії сприяють розвитку навичок слухового аналізу фоностилістичних особливостей просодичного оформлення гендерно-маркірованого діалогічного мовлення у майбутніх перекладачів / тлумачів. Дані навички є необхідними для перекладачів / тлумачів в їхньої професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бровченко Т. О., Корольова Т. М. Фонетика англійської мови (контрастивний аналіз англійської та української вимови): Підручник. – 2-ге вид., переробл. та доп. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – С. 251-252.

2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2008 – С. 101.
3. Мирам Г. Э., Дайнеко В. В., Гон А. М., Тарануха Л. А., Грищенко М. В. Basic translation: A course of lectures on translation theory and practice for institutes and departments of international relations. - Second edition revised and amended. – Киев: Эльга, 2006. – 280 с.
4. Тарнопольский О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – С. 155.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександра Попова – аспірантка кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Ушинського.

Наукові інтереси: проблеми методики навчання аудіювання іншомовного мовлення.

**ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ**

Альона САУЛЯК (Суми, Україна)

Стаття присвячена аналізу забезпечення участі держави у формуванні західноєвропейського простору, розширенню співробітництва з іншими державами в галузі освіти.

The article is devoted to the analyses of country's participation in the formation of west-european educational area, further expansion of cooperation with other countries in the educational sphere.

Внаслідок політичних, економічних та соціальних змін у другій половині ХХ століття в Європі посилилася тенденція до інтеграції, в тому числі і в галузі педагогічної освіти. Вища педагогічна освіта України має сприяти забезпеченню участі держави у формуванні західноєвропейського освітнього простору, розширенню співробітництва з іншими державами в галузі освіти.

Розширення міжнародного співробітництва України вимагає підготовки кваліфікованих фахівців зі знанням англійської мови. Методична підготовка майбутніх педагогів включає уявлення про механізми сприйняття інформації на відповідних вікових етапах, уміння застосовувати здобуті знання на практиці.

Покращенню педагогічної і методичної підготовки вчителів загалом та вчителів англійської мови зокрема сприятиме вивчення та запровадження досвіду високорозвинених країн. До таких країн належить і Велика Британія, система вищої освіти якої визнана однією з найкращих у світі. Всебічний аналіз британської моделі методичної підготовки вчителів дає змогу зробити висновок щодо можливостей творчого використання прогресивних ідей цього досвіду в практиці роботи українських навчальних закладів.

Аналіз аутентичних джерел свідчить про посилення інтересу багатьох дослідників до системи освіти Великої Британії. Британську модель педагогічної освіти проаналізовано в працях О.В. Глузмана [4], Н.П. Яцишина [12]. Професійну підготовку вчителів у Англії розглянуто в дослідженнях Г.О. Андрєєвої [1], Ю.В. Кіщенко [5], О.Ю. Леонтьєвої [6]. Причини, хід та результати реформи вищої педагогічної освіти в Англії (кінець 80-х — початок 90-х років ХХ ст.) проаналізовано в дисертації А.В. Парінова [10].

Як показало вивчення наукової літератури, в Україні ще не здійснено всебічного аналізу змісту і структури методичної підготовки британських педагогів загалом та вчителів англійської мови зокрема.

Актуальність проблеми, яка полягає в можливості творчого використання досвіду Великої Британії в національних умовах, зумовила проведення дослідження на тему “*Особливості методичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії*”.

Основні завдання дослідження: проаналізувати стан проблеми методичної підготовки вчителя у західній педагогічній теорії та виявити провідні тенденції розвитку педагогічної освіти у Великій Британії; схарактеризувати організацію методичної підготовки вчителів з англійської мови як рідної; виявити особливості практичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії; дослідити особливості методичної підготовки вчителів англійської мови як іноземної; розробити рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки вчителів в Україні.